

..... Honderden Nederlandse land- en tuinbouwers hebben hun bedrijf naar Afrika verplaatst, op zoek naar voordelige grond, arbeid of een gunstig (vestigings)klimaat. De rozen, boontjes en maïskolven die ze verbouwen zijn vaak bedoeld voor de export. Maar levert het de lokale gemeenschap ook nog wat op? In opdracht van MVO Nederland onderzocht de Universiteit Utrecht bijna 100 Nederlandse land- en tuinbouwbedrijven in Afrika. Die dragen bij aan de lokale economie.

.....

Over de export van duurzaam gedrag

Het MVO van Nederlandse land- en tuinbouwers in Afrika

Nederlandse land- en tuinbouwers in Afrika krijgen met enige regelmaat kritiek te verstouwen op hun praktijken in Afrika. Ze zouden mensen te weinig betalen, in onveilige omstandigheden laten werken, of zich schuldig maken aan land grabbing. De Universiteit Utrecht schetst in het rapport CSR in de agrofoodsector een genuanceerder beeld van deze agro-ondernemers en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

Een meerderheid van de Nederlandse land- en tuinbouwers in Ethiopië, Kenia, Rwanda, Mozambique en Zuid-Afrika blijkt zich juist meer dan netjes aan lokale wetten te houden. Ze betalen hun medewerkers boven het lokale minimumloon, ze dragen bij aan welzijnsprojecten voor de lokale gemeenschap;

ze gaan efficiënt om met natuurlijke hulpbronnen zoals water en land; en ze voorzien meer dan lokale werkgevers in gezondheidszorg en scholing voor hun medewerkers.

Groeten uit Nederland

De Nederlandse ondernemers in Afrika passen in hun werk een ethiek toe die voortkomt uit de normen en waarden van hun land van herkomst, constateren de onderzoekers. Soms is die toepassing intrinsiek gemotiveerd. In andere gevallen passen Nederlandse agro-ondernemers Westerse normen toe om een goede relatie te onderhouden met de lokale overheid, vanwege de strenge eisen die Westerse exportmarkten stellen aan voedselveiligheid, of om in aanmerking te komen voor zachte leningen.

Van Oers United, producent en leverancier van groente uit onder andere Marokko, Senegal en Ethiopië

“Maatschappelijk verantwoord ondernemen vinden wij heel belangrijk”, zegt Maria Oliveira, sustainability manager van Van Oers United. De Nederlandse producent van bleekselderij, bloemkool, broccoli en nog veel meer investeert duizenden euro’s in twee scholen in Marokko, waterputten, riolering en microfinanciering in Senegal en bescherming van biodiversiteit in Ethiopië.

Daarvoor heeft Van Oers United verschillende redenen. “Wij geloven dat duurzaam ondernemen gezond ondernemen is. MVO levert niet alleen sociale meerwaarde, het biedt ook inzichten in de keten. 85 procent van de wereldproductie van voedsel komt van kleine boeren. Daarom is het voor ons niet meer dan logisch met hen nauw samen te werken op een manier die voor beide partijen voordeel oplevert. Gezonde en sociale

leefomstandigheden stimuleren de aanwas van goede werknemers. Samenwerking met de lokale gemeenschap en overheid zorgt voor toegewijde werknemers. Aan de andere kant van de keten zien we ook bij afnemers groeiende aandacht voor de positie van kleine boeren en werknemers in Afrika.”

Van Oers United herkent zich in de conclusies van het onderzoek, maar vindt het lastig de impact te meten van de eigen MVO-inspanning. “Onze core business is het telen en distribueren van verse groenten. We hebben nu eenmaal niet de middelen van onderzoeksinstituten om onze impact precies te meten. Niettemin toetsen we elk kwartaal onze duurzame prestaties, op basis van de ISO 26000-richtlijnen voor duurzaam ondernemen. In 2014 hopen we ons eerste geïntegreerde duurzaamheidsrapport te publiceren.

Obstakels voor MVO ziet Van Oers United ook. Meestal zijn verschillen in de perceptie van MVO de oorzaak. “Wij stellen vaak meer eisen aan goede arbeidsomstandigheden dan de lokale bevolking, lokale managers en zelfs de overheid. Aan de andere kant hebben we in sommige landen last van de negatieve erfenis die buitenlandse bedrijven hebben achtergelaten. Als zij hun personeel slecht behandelden of grondstoffen roofden, kost het ons veel tijd om het vertrouwen van lokale stakeholders te winnen.”

Het resultaat is hoe dan ook een positieve impact op de lokale economie. In Ethiopië en Kenia bieden Nederlandse bloementelers bijvoorbeeld werk en inkomen aan duizenden lokale werknemers: ook in de hogere managementfuncties. Daarnaast introduceren Nederlanders ondernemers nieuwe productie-

technieken en verdienmodellen. Ook zorgen ze indirect voor impact, door lokaal materieel en expertise in te kopen.

Rekening houden

Kanttekeningen zijn er ook. Ten eerste zijn de meeste Nederlandse agro-ondernemers

maar klein, dus moeten we hun impact niet overschatten. Ten tweede kan de toepassing van lokale wetten en regels door ondernemers negatief uitpakken, omdat deze regels minder streng zijn dan in Nederland. In sommige Afrikaanse landen is het bijvoorbeeld wettelijk toegestaan om land van kleine boeren te onteigenen. Ook kennen sommige landen minder strenge milieuwetten dan Nederland.

FairMatch Support, ketenadviseur van multinationals en lokale boeren in ontwikkelingslanden.

“In Nederland wordt duidelijk anders met MVO omgegaan dan in Afrika, zegt directeur Herman uit de Bosch van FairMatch Support. “De Nederlandse normen voor arbeidsomstandigheden en milieuwetten zijn meestel strenger. Maar volgens mij moet je zaken in hun lokale context zien. Neem het maximale gewicht dat werknemers in Nederland mogen tillen. Volgens de arbo-wetgeving is dat 23 kilo. In Afrika sjouwen mensen gerust met zakken van 80 kilo. Dat vinden ze heel normaal. Als je ze vraagt niet meer dan 23 kilo te tillen, kijken ze je echt heel wazig aan. Je bent bovendien niet meer concurrerend, omdat je personeel vier keer vaker moet lopen. Kijk dus met een Afrikaanse bril naar Nederlandse ondernemers daar. Natuurlijk wil je uiteindelijk ook dat mensen in Afrika minder tillen, maar dat kost tijd. Het gaat om de positieve verandering. Betalen ze meer dan het lokale minimumloon? Dan zijn ze al een heel stuk beter bezig dan lokale werkgevers.”

“Grondstoffen worden nu eenmaal schaarser”

Uit de Bosch kent eigenlijk geen Nederlandse ondernemers in Afrika die geen energie steken in MVO. “Veel bedrijven bieden hun werknemers een gratis lunch, of gratis vervoer tussen het werk en thuis. Daar profiteren beide partijen van: de werknemers zijn minder geld kwijt aan eten en hoeven niet 5 kilometer te lopen naar hun werk, de ondernemers krijgen er fris en toegewijd personeel voor terug.” Ook hierin onderscheiden Nederlandse ondernemers zich volgens Uit de Bosch van de lokale werkgevers. “Die zie ik dit soort dingen echt niet doen.”

Uit de Bosch gelooft sterk dat samenwerken met ketenpartners aan duurzaamheid wederzijds voordeel oplevert. “Wij werken veel in de verwerkende industrie. Vaak zien we dat lokale fabriekjes nog nauwelijks aandacht besteden aan voedselveiligheid. Wij proberen ze actief te helpen hun risico's te beheersen. Veel van die fabriekjes hangen bijvoorbeeld TL-buizen boven de lopende band waar de nootjes of vruchten overheen gaan. Breekt zo'n buis, dan is dat een ramp voor de voedselveiligheid. Dus helpen wij ze veilige verlichting te installeren. Dat is beter voor de werknemers, het product en voor het bedrijfsresultaat.”

Nederlandse bedrijven kunnen uit deze ketenaanpak een belangrijk concurrentievoordeel halen.

“Grondstoffen worden nu eenmaal schaarser. Een Ivoriaanse koffieboer hoeft zijn bonen echt niet aan jou te verkopen. Hij kan ze met hetzelfde gemak aan een Chinese opkoper kwijt. Hoe zorg je ervoor dat hij toch met jou zakendoet? Natuurlijk door minstens dezelfde prijs te bieden, maar daarnaast door mee te helpen zijn bedrijfsprocessen efficiënter te maken en zijn personeel te trainen. Denk mee met je leveranciers!”

‘De impact op de lokale economie is positief’

Daarnaast ontbreekt in Afrikaanse landen vaak lokaal mkb of goede netwerken om Nederlandse expertise aan over te dragen, hebben lokale leveranciers veel moeite om te voldoen aan strenge criteria van Westerse keurmerken en heerst een cultuurskloof in de beleving van MVO. Exportgedreven ondernemers steken vaak veel tijd in productkwaliteit en -veiligheid, maar veel Afrikanen vinden gemeenschapszin en werkgelegenheid veel belangrijker. Nederlandse bedrijven die een positieve impact willen hebben in Afrika, moeten daar dus rekening mee houden.

Lees het onderzoek op:

mvonederland.nl/content/publicatie/csr-in-agro-food-sector.

Gerard Teuling en Frans Tilstra, sectormanager
Tuinbouw respectievelijk onderzoeker internationaal
MVO bij MVO Nederland